

MERITUM PRAWO OŚWIATOWE

MERITUM

4. WYDANIE

MERITUM PRAWO OŚWIATOWE

MERITUM

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

4. WYDANIE

Redakcja naukowa:
Krzysztof Gawroński
prof. dr hab. Stefan M. Kwiatkowski

Konsultant merytoryczny:
dr hab. Mateusz Pilich

Recenzent:
dr hab. Janusz Gęsicki

Wydawca serii Meritum Prawo Oświatowe
Elżbieta Piotrowska-Albin

Wydawca: *Izabella Matecka*

Redaktor prowadzący: *Beata Wawrzyńczak-Jędryka*

Opracowanie redakcyjne: *Beata Wawrzyńczak-Jędryka*

Autorzy:

Bożena Barszczewska (Olsztyńska Szkoła Wyższa im. Józefa Rusieckiego) – rozdziały: IV.7; IX.7, 8;
Janusz Barszczewski (Olsztyńska Szkoła Wyższa im. Józefa Rusieckiego) – rozdziały: III.3; VI.3; IX.3;

Jan Chojnacki – rozdział: V.1, 3.A, C–G, 5;

Małgorzata Drogosz – rozdziały: III.1; VI.5; VIII.1; IX.1, 5;

Małgorzata Dutka-Mucha – *Decyzje kierownicze dyrektora...*;

Krzysztof Gawroński – Słowo wstępne; Wprowadzenie; Definicje; *Jak czytać prawo...*; *Kształcenie, doszktałanie...*;
Procedowanie i procedury...; rozdziały: I.1–3; II; IV.3; V.3.B, 4; XI.1–7;

prof. dr hab. Stefan M. Kwiatkowski (Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie) –
Słowo wstępne; Wprowadzenie; Definicje; *Kształcenie, doszktałanie...*;

dr inż. Jerzy Latuszkiewicz – rozdział VI.5;

Elżbieta Łęcznarowicz – rozdziały: IV.3; VII; VIII.2; XV.2, 3;

Robert Ludwiniak (Uczelnia Łazarskiego w Warszawie) – rozdziały: V.1, 3.A, C–G, 5; XV;

Lidia Marciniak – *Procedowanie i procedury...*;

Elżbieta Modrzewska – rozdział X;

dr Rafał Otręba (Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach) – *Jak czytać prawo...*; rozdział IV.3;

dr hab. Mateusz Pilich (Uniwersytet Warszawski) – rozdział I.4;

Małgorzata Pomianowska – *Kompetencje dyrektora...*;

Ryszard Pszczółkowski – rozdziały: II; III.2; IV.2, 4–6, 8–10; VI.1, 2, 4; IX; XI.8–11;

Krzysztof Puchacz – rozdział XIII;

dr Teresa Serafin (Spółczna Akademia Nauk w Warszawie) – rozdziały: VIII.3, 4; IX.2; XII; XIV;

Arkadiusz Stefan – rozdział XV.4, 5;

dr inż. Krzysztof Symela (Instytut Technologii Eksploatacji – Państwowy Instytut Badawczy w Radomiu)
– rozdziały: II.4; XI;

Monika Wawrzeńczyk – rozdział V.2;

Tadeusz Wojciechowski – rozdział IX.6

© by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., Warszawa 2018

ISBN 978-83-8124-918-8

Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl
www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Strona		Numer
11	Słowo wstępne	
15	Wprowadzenie	
19	Wykaz skrótów	
25	Definicje	
35	Jak czytać prawo (nie tylko) oświatowe?	
36	1. Praktyczne spojrzenie na konstrukcję prawa	70
37	2. Język prawny i język prawniczy	71
37	3. Rodzaje wypowiedzi	72
38	4. Budowa przepisu prawnego	74
39	5. Stosunek prawny – pojęcie i klasyfikacja	76
40	6. Pojęcie osoby fizycznej jako podmiotu stosunków prawnych.....	79
41	7. Charakterystyka osoby prawnej jako podmiotu stosunków prawnych	82
43	8. Krótko o zasadach prawa	86
45	9. Źródła prawa (systemu prawa)	90
46	10. Rodzaje wnioskowania (rozumowania, argumentacji) prawniczego (rodzaje inferencyjne – usuwania luk w prawie)	95
47	11. Wykładnia prawa – pojęcie i klasyfikacja	96
50	12. Ustalenie stanu faktycznego	105
51	13. Akty normatywne	108
53	14. Wykładnia, czyli interpretacja	116
55	15. Wyrażenia kluczowe	117
60	16. Prawo oświatowe	118
65	Procedowanie i procedury w administrowaniu oświatą	
66	1. Pojęcie i rodzaje procedur administracyjnych	123
80	2. Przykłady procedur w administracji oświatowej	147

125	Kompetencje dyrektora jako podstawa skuteczności stosowania prawa w systemie oświaty	
127	1. Kompetencje prawne	182
128	2. Kompetencje osobiste, interpersonalne, społeczno-instytucjonalne	185
131	3. Samopoznanie i rozwój a skuteczność zawodowa	189
135	Decyzje kierownicze dyrektora szkoły lub placówki oświatowej	
136	1. Wprowadzenie	190 ¹
138	2. Proces podejmowania decyzji	190 ⁶
141	3. Czynniki wpływające na postawy i zachowania dyrektorów podczas podejmowania decyzji	190 ⁹
141	4. Bariery w podejmowaniu trafnych i właściwych decyzji	190 ¹⁰
143	5. Odpowiedzialność dyrektora za podejmowane decyzje	190 ¹²
145	Kształcenie, doksztalcanie i doskonalenie kadr nauczycielskich	
146	1. Standardy kwalifikacji zawodowych nauczyciela i dyrektora	191
152	2. Kształcenie nauczycieli w ośrodkach akademickich	199
157	3. Standardy kształcenia dyrektorów szkół i placówek oraz innych kadr kierowniczych sytemu oświaty – w ośrodkach akademickich	207
169	Rozdział I. Podstawy prawne polskiego systemu oświaty	
170	1. Pojęcie systemu prawa. Normy i przepisy prawne	212
181	2. Źródła prawa powszechnie obowiązującego	227
192	3. Charakterystyka źródeł prawa oświatowego w Polsce	243
198	4. Europejski i międzynarodowy kontekst prawa oświatowego	247
211	Rozdział II. Zakłady edukacyjne i organy prowadzące	
213	1. Szkoły i placówki publiczne	257
227	2. Publiczne placówki oświatowo-wychowawcze określone w art. 2 pkt 3–10 u.p.o.	279
229	3. Szkoły i placówki niepubliczne – zasady i procedury	281
234	4. System kształcenia i doskonalenia nauczycieli	289
249	Rozdział III. Organizacja wewnętrzna zakładów edukacyjnych	
250	1. Struktura organizacyjna przedszkola, szkoły	321
252	2. Wewnętrzna struktura organizacyjna przedszkola, szkoły	326
254	3. Organy szkolne oraz podział ich zadań i kompetencji (dyrektor szkoły, rada pedagogiczna)	332
262	4. Społeczne organy w systemie oświaty	345
273	Rozdział IV. Nadzór pedagogiczny jako narzędzie kształtowania polityki oświatowej	
276	1. Pojęcie polityki edukacyjnej oraz nadzoru pedagogicznego	356
282	2. Pozycja ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania w systemie oświaty	368

285	3. Prawne aspekty współdziałania dyrektora, organu prowadzącego i organu sprawującego nadzór pedagogiczny na rzecz tworzenia warunków realizacji zadań statutowych szkół i placówek	375
330	4. Polityka oświatowa a nadzór pedagogiczny	420
336	5. Kuratorzy i kuratoria – funkcje, kompetencje, zadania	441
351	6. Przegląd systemu organów sprawujących nadzór pedagogiczny – wiodąca rola ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania	458
354	7. Wewnątrzszkolny nadzór pedagogiczny	464
366	8. Zakres dopuszczalnej interwencji zewnętrznej w działalność szkół i placówek publicznych	480
377	9. Nadzór pedagogiczny a kompetencje organu prowadzącego szkołę publiczną	511
381	10. Specyfika nadzoru pedagogicznego nad szkolnictwem niepublicznym ...	518

385 Rozdział V. Zasadnicze elementy prawa pracy w oświacie

388	1. Prawo pracy nauczyciela	522
507	2. Kwalifikacje i rozwój zawodowy nauczyciela	672
551	3. Stosunki pracy pracowników samorządowej administracji szkolnej i pracowników obsługi szkół	742
625	4. Odpowiedzialność pracodawcy za wykroczenia przeciwko prawom pracownika	820
627	5. Bezpieczeństwo i higiena pracy	821

655 Rozdział VI. Prawne kompetencje i obowiązki dyrektora oraz organu prowadzącego

656	1. Prawne kompetencje i obowiązki dyrektora	857
659	2. Prawne kompetencje i obowiązki organu prowadzącego	863
662	3. Wewnętrzne prawo szkolne	872
676	4. Bezpieczeństwo i higiena nauczania, wychowania i opieki	894
688	5. Wymagania techniczne i eksploatacyjne obiektów oświatowych	916

719 Rozdział VII. Rekrutacja do przedszkoli i szkół w świetle art. 130–164 ustawy – Prawo oświatowe – założenia, procedury

720	1. Uwarunkowanie zmian ustawowych	955
721	2. Postępowanie rekrutacyjne	959
722	3. Kryteria w postępowaniu rekrutacyjnym do publicznych przedszkoli, szkół i publicznych placówek	960
730	4. Procedura postępowania komisji rekrutacyjnej	970
733	5. Procedury w postępowaniu rekrutacyjnym od roku 2018/2019 w poszczególnych typach szkół i placówek	972
743	6. Postępowanie odwoławcze w postępowaniu rekrutacyjnym	991

745 Rozdział VIII. Zarys regulacji obowiązków edukacyjnych

746	1. Wychowanie przedszkolne, obowiązek rocznego przygotowania przedszkolnego	993
755	2. Obowiązek szkolny i obowiązek nauki	998
780	3. Zarys regulacji obowiązków edukacyjnych	1025
816	4. Realizacja obowiązku szkolnego i obowiązku nauki przez dzieci i młodzież posiadające orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego	1036

855	Rozdział IX. Organizacja i zarządzanie pracą dydaktyczną, wychowawczą i opiekuńczą w przedszkolu, szkole lub placówce	
858	1. Arkusz organizacji publicznej szkoły i publicznego przedszkola	1076
866	2. Wykorzystanie programów i podręczników w szkołach	1097
890	3. Podstawowe formy działalności dydaktyczno-wychowawczej szkoły	1112
893	4. Wydawanie świadectw i dyplomów szkół i placówek	1121
899	5. Krajoznawstwo, turystyka szkolna i wypoczynek – zasady organizacji zajęć poza siedzibą szkoły i ich formy	1134
958	6. Zintegrowane formy wsparcia działalności edukacyjnej ze strony Unii Europejskiej	1196
991	7. Planowanie pracy wychowawczej i profilaktycznej w szkole	1234
997	8. Oczekiwania środowiska a proces budowania programu wychowawczo-profilaktycznego szkoły	1254
1003	Rozdział X. Egzaminowanie zewnętrzne	
1005	1. Organizacja systemu egzaminów zewnętrznych	1259
1009	2. Najważniejsze akty prawne regulujące zasady organizowania i przeprowadzania egzaminów zewnętrznych	1265
1012	3. Formuła egzaminu ósmoklasisty/egzaminu gimnazjalnego	1268
1059	Rozdział XI. Specyfika kształcenia zawodowego i ustawicznego	
1061	1. Nowe podejście do edukacji zawodowej	1345
1064	2. Podstawy prawne funkcjonowania systemu kształcenia zawodowego i ustawicznego	1350
1067	3. Kluczowe pojęcia powiązane z kształceniem zawodowym i ustawicznym	1352
1072	4. Struktura i organizacja szkolnictwa zawodowego i ustawicznego	1379
1075	5. Formy działalności dydaktyczno-wychowawczej szkoły zawodowej	1387
1075	6. Organizacja praktycznej nauki zawodu	1388
1077	7. Przygotowanie zawodowe młodocianych i ich wynagradzanie	1390
1080	8. Dualny system kształcenia	1391
1081	9. Klasyfikacja zawodów szkolnictwa zawodowego	1393
1086	10. Programy i plany nauczania dla zawodu	1398
1097	11. Kształcenie ustawiczne w formach pozaszkolnych	1413
1121	Rozdział XII. Potrzeby edukacyjne uczniów i wychowanków	
1125	1. Badanie i diagnozowanie potrzeb dzieci i młodzieży w szkole (placówce)	1429
1170	2. Terminologia z zakresu specjalnych potrzeb edukacyjnych	1461
1175	Rozdział XIII. Zarządzanie finansami publicznymi w systemie oświaty	
1177	1. Zasady gospodarki finansowej i odpowiedzialność dyrektora szkoły za gospodarkę finansową	1472
1194	2. Kontrola zarządcza w oświatowych jednostkach budżetowych jako system zarządzania realizacją zadań jednostki	1503
1209	3. Odpowiedzialność za naruszenie dyscypliny finansów publicznych w jednostkach sektora finansów publicznych	1524
1214	4. Zamówienia publiczne	1541
1224	5. Zasady realizacji projektów współfinansowanych z budżetu Unii Europejskiej	1558

1231	6. Zadania kontrolne regionalnej izby obrachunkowej w zakresie gospodarki finansowej	1581
1233	Rozdział XIV. Pomoc materialna dla uczniów, słuchaczy i wychowanków	
1243	Rozdział XV. Zarządzanie informacją	
1244	1. Sekretariat w szkole	1595
1276	2. System informacji oświatowej	1644
1282	3. Ochrona danych osobowych	1654
1299	4. Dokumentacja pracownicza. Prowadzenie akt osobowych	1678
1303	5. Prawnie dopuszczone informatyczne narzędzia zarządzania informacją w szkole	1679
1319	Indeks rzeczowy	

SŁOWO WSTĘPNE

Posiadanie informacji, wiedza i rozumienie są to trzy bardzo różne rzeczy. Informacja zawarta jest w opisach – w odpowiedziach na pytania zaczynające się od słów, takich jak „kto”, „kiedy”, „gdzie”, „który” i „ile”.

Wiedza zawarta jest w przepisach – w odpowiedziach na pytania „w jaki sposób”.

Rozumienie jest zawarte w objaśnieniach – odpowiedziach na pytania „dlaczego”.

Russell L. Ackoff

Każda ze sfer funkcjonowania systemu oświaty jest bardzo istotna, bo tylko połączone w całość pozwalają na wypełnienie konstytucyjnego obowiązku Państwa wobec Obywateli. Podstawowymi wartościami, jakie ma realizować system powiązanych ze sobą publicznych instytucji oświatowych, jest wyrażona w art. 70 ust. 4 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, są to: **powszechność i równość** dostępu do wykształcenia.

Państwo dysponuje możliwością tworzenia i egzekwowania prawa rozumianego jako zespół norm wydanych lub usankcjonowanych przez państwo i zagwarantowanych przymusem państwowym. Prawo stało się narzędziem, które Państwo dało osobom sprawującym określone funkcje w systemie oświaty po to, aby jak najlepiej wypełniać obowiązek konstytucyjny i myśl przewodnią działania zawartą w preambule ustawy o systemie oświaty.

Prawo oświatowe jest pojęciem umownym interdyscyplinarnym, nie stanowi odrębnego działu prawa, a większość jego norm jest zawarta w prawie administracyjnym. Wypowiedzenie się na temat praktycznej roli prawa oświatowego w zarządzaniu systemem oświaty jest sprawą powszechnie istotną, szczególnie dla kadry kierowniczej szkół i placówek tworzących ten system.

Doświadczenie autorów w operowaniu prawem, tak aby skutecznie regulowało rzeczywistość oświatową i pozwalało prawidłowo zarządzać szkołą czy placówką oświatową, mieści się między kontrolą jego przestrzegania a skutecznością i efektywnością działań kadry kierowniczej (nie wyłączając kuratorów oświaty), podejmowanych na rzecz procesów występujących w szkole lub placówce, w tym – procesu zarządzania na różnych szczeblach systemu oświaty. Zasadniczą rolą pozostaje jednak stosowanie i diagnozowanie przestrzegania prawa oraz ocena wdrożenia jego przepisów. Każdy z Autorów jest jednak (również) nauczycielem – szczególnie wrażliwym na sprawy i kontakty z tymi, którzy są podmiotem procesów zachodzących w szkole (placówce): uczniów, rodziców i nauczycieli. Regulacja tych procesów – szczególnie w obszarze tworzenia warunków do wypełniania podstawowych funkcji szkoły (placówki) – narzędziem zwanym prawem musi być efektywna i skuteczna, a samo prawo dobrze interpretowane i w największym stopniu osadzone w rzeczywistości. Przewodnikiem po prawie powinna być idea: prawo nie jest doskonałe, trzeba go przestrzegać, ale i twórczo zmieniać, dążąc do względnej doskonałości, jako niekończący się proces – dziś tak „modnej” – ewaluacji [por. K. Gawroński, *Potyczki prawne dyrektora szkoły*, Warszawa 2010].

Oświata stała przed co najmniej pierwszorzędnym wyzwaniem, jakim jest zdobycie lub pozyskanie większych środków na realizację zadań ustawowych. Potrzebne są nowe źródła finansowania niezbędne dla rozwoju szkół i placówek.

W sferze dydaktyki, niewystarczająco sprawny jest mechanizm aktualizowania faktycznych treści nauczania, przynajmniej w obszarze ujętych w ramowych planach nauczania. Wydaje się, że jest to problem większej wagi niż ograniczanie mechanizmu podnoszenia jakości spowodowane skupieniem się nauczycieli na spełnianiu warunków formalnych na drodze do uzyskania kolejnych stopni awansu zawodowego. Krokiem pierwszym musi być stworzenie podsystemów analizy kosztów, drugim – wdrożenie efektów ich działania, a trzecim – skupienie ich na szczelbu organu prowadzącego. Silne wsparcie w pokonywaniu tych kroków musi dać integracja podmiotów skupionych wokół szkoły czy placówki, takich jak uczniowie, nauczyciele, rodzice i organy prowadzące. Rachunek ekonomiczny i monitoring pozwolą ocenić efektywność i zrationalizować wydatki, zaś późniejsza integracja ludzi i środków – osiągnąć korzyści.

Profesor Russell Ackoff powiedział niedawno o pewnej grupie reformatorów, że „próbują poprawiać rzeczy złe, a to sprawia, że czynią je gorszymi”. I dodał legendarne słowa: „Dużo lepiej jest działać niedoskonale w dobrej sprawie, niż perfekcyjnie robić rzeczy złe”. Podobną ideę niesie znana myśl Profesora: „Lepiej niezbyt dokładnie badać to, co potrzebne niż dokładnie – to, co jest zbędne”. Stwierdzenia te można odnieść dosłownie do procesu reform w systemie oświaty i sprawowaniu nadzoru nad funkcjonowaniem jego ogniw. Reformatorzy (systemu oświaty) zaprogramowali proces bez pełnej analizy potrzeb i możliwości istniejącego systemu oświaty – bez zbadania jego sprawności czy wręcz – znaczącej niesprawności funkcjonowania w wielu obszarach – z podstawowego powodu – niedoboru środków.

Aktualnym od lat zagadnieniem jest znajomość i operowanie przepisami prawa pod kątem legalności podejmowanych działań. Nikt bowiem dotychczas nie pokusił się o zbadanie potrzeb, a tym bardziej – określenie standardów wiedzy i umiejętności w tym zakresie.

Dlatego też nie pozostaje nic innego, jak określić umowne obszary tej wiedzy i umiejętności w postaci – mamy nadzieję – potrzebnego poradnika Prawa oświatowego. Wchodzimy zatem w obszar tworzenia warunków do funkcjonowania systemu oświaty opisanych prawem i określenia możliwości zarządzania systemem – zgodnie z prawem. Nasza nadzieja wynika z faktu, że, jak dotąd, architektki zmian nie mieszczą się w tych ramach. W sposób odległy od perfekcji robią – jeśli robią – rzeczy przekraczające możliwości, choćby finansowo bez pełnego raportu o stanie oświaty, na co znaczący wpływ może mieć нефункционujący sprawnie i skutecznie nadzór umocowany prawnie w ustawie o systemie oświaty. Nadal wizerunek szkoły tworzyć będą media – na fali złych zdarzeń – i polityka, zamiast szeroko rozumianego środowiska oświatowego. Zapewne i inwestycje, i działania promocyjne w tym obszarze administracja uzna za pieniądze zmarnowane.

I jeszcze kilka słów o dyrektorze szkoły, nauczycielu, pełniącym szczególną funkcję. Jego zadania są niezwykle różnorodne. Wyróżnia się wśród nich zadania edukacyjne, przywódcze, organizatorskie, a także pracownicze. Analiza zadań zawodowych, przed którymi staje dyrektor szkoły, wskazuje, że zdecydowana większość z nich wymaga wiedzy z szeroko rozumianego prawa. W tym przypadku wiedza prawnicza jest jednak tylko podstawą do umiejętności jej stosowania w różnych sytuacjach. Sama wiedza pozwala na zrozumienie istoty prawnej procesów i relacji zachodzących w szkole. Dopiero umiejętność jej aplikacji w konkretnej sprawie świadczy o kompetencjach nauczyciela, dyrektora. Dlatego też takie znaczenie ma dzielenie się umiejętnościami wynikającymi z wieloletniego doświadczenia.

Z taką sytuacją mamy do czynienia w przypadku oddawanej do rąk Czytelnika tej książki. Jej Autorzy są znawcami systemu oświaty, wizjonerami, profesjonalistami w interdyscyplinarnych dziedzinach nauki i praktyki oświatowej. Świadomi są tego, że system oświaty stworzony przez Państwo powinien być perfekcyjnie zarządzany, a narzędziem zarządzania jest tworzone i stosowane prawo. Służą swą wiedzą (interpretacja przepisów) i doświadczeniem (umiejętność postępowania) – przede wszystkim – nauczycielom, aktualnym i przyszłym dy-

rektorom szkół oraz tym, którzy odpowiadają za warunki funkcjonowania szkół i placówek, czyli organom prowadzącym.

Potrzeby znajomości prawa w sposób szczególny ujawniają się w momencie podejmowania decyzji, zarówno w procesie przygotowania i realizacji planów i programów nauczania, kończąc na planowaniu i wykorzystaniu środków na płace nauczycieli, remonty obiektów i ogólnym kontekście ustawowym, ale sam proces prowadzący do niej ma charakter indywidualny, uzależniony – przede wszystkim – od osobowości i kreatywności dyrektora oraz nawiązujący do dobrych praktyk edukacyjnych.

*Krzysztof Gawroński
Stefan M. Kwiatkowski*

WPROWADZENIE

Wypowiedzenie się na temat praktycznej roli prawa oświatowego w zarządzaniu systemem oświaty jest sprawą powszechnie istotną, szczególnie dla kadry kierowniczej szkół i placówek tworzących ten system.

Po pierwsze, nasze doświadczenie w operowaniu prawem tak, aby skutecznie regulowało rzeczywistość oświatową i pozwalało prawidłowo zarządzać szkołą czy placówką oświatową, mieściło się między kontrolą jego przestrzegania a skutecznością i efektywnością działań kadry kierowniczej (nie wyłączając kuratorów oświaty), podejmowanych na rzecz procesów występujących w szkole lub placówce, w tym – procesu zarządzania na różnych szczeblach systemu oświaty.

Po drugie, zasadniczą rolą kontroli jest diagnozowanie przestrzegania prawa i ocena wdrożenia jego przepisów. Jesteśmy (również) nauczycielami-menedżerami szczególnie wrażliwymi na sprawy i kontakty z tymi, którzy są podmiotem procesów zachodzących w szkole (placówce): uczniów, rodziców i nauczycieli. Regulacja tych procesów narzędziem zwanym prawem musi być – naszym zdaniem – efektywna i skuteczna, a samo prawo dobrze interpretowane i w największym stopniu osadzone w rzeczywistości. Naszym przewodnikiem po prawie jest idea: „prawo nie jest doskonałe, trzeba go przestrzegać, ale i twórczo zmieniać, dążąc do względnej doskonałości. To niekończący się proces ewaluacji”.

Również nasze działania zawodowe miały swój nadrzędny cel: czy szkoła (placówka, kurator oświaty) będzie lepiej wypełniać swoje zadania, osiągając cele postawione w odniesieniu do najważniejszych – wcześniej wymienionych – podmiotów oraz państwa jako udziałowca i twórcy systemu oświaty?

Zebrane doświadczenia z ostatnich dwudziestu kilku lat dały początek pomysłowi napisania tej książki. Treści poszczególnych jej rozdziałów będą zapewne stanowiły podstawę wymiany poglądów, ale mogą stać się też kluczem do rozwiązania wielu istotnych problemów – zgodnie z literą prawa. Nasz Poradnik ma również na celu pobudzenie myśli i wywołanie dyskusji, niekoniecznie zakończonych aprobatą treści i propozycji w niej zawartych.

Nie jest bowiem naszym celem myślenie za dyrektorów-menedżerów (z przyjemnością będziemy kontynuowali myślenie z nimi, podczas spotkań promocyjnych lub za pośrednictwem platformy internetowej *Prawo oświatowe* – Wolters Kluwer Sp. z o.o.) i o tych, którzy samodzielnie podejmą trudne decyzje z pozytywnym skutkiem dla ucznia, nauczyciela, szkoły – w zgodzie z prawem. Szczególnie zaś cenimy działania tych, którzy powszechnie przestrzegają prawa, ale i tworzą podstawy (inspirują) jego zmiany, które przybliżają regulowaną nim rzeczywistość do oczekiwań podmiotów systemu oświaty. Przecież prawo wyznacza jedynie twarde (bezwzględne) standardy – również w zarządzaniu szkołą, ale na szczęście nie opisuje wszystkiego, co stanowi treść rzeczywistości szkolnej, lecz warunki i relacje w niej występujące.

Przy prezentowanym opracowaniu skorzystaliśmy z wielu konstruktywnych i krytycznych uwag Koleżanek i Kolegów oświatowców, z którymi od lat wymieniamy opinie na temat zarzą-

dzania oświatą. Źródłem wiedzy i obrazu rzeczywistości oświatowej niezbędnych do przygotowania książki były prowadzone z nimi długie dyskusje.

Jesteśmy Państwu bardzo wdzięczni! To Wam dedykujemy trzecie wydanie pierwszego, tak kompleksowo opracowanego Poradnika w nadziei, że pomożecie go doskonalić, a obiecujemy – że każda kolejna edycja wraz z wydaniem podstawowym stanowić będzie coraz lepsze narzędzie do rozwiązywania – przez Państwa – problemów oświatowych.

Duże znaczenie w powstaniu Poradnika mają wiedza, doświadczenie naukowe i praktyczne oraz wieloletnia współpraca autorów w różnych obszarach systemu oświaty. Wśród nich są autorytety naukowe, twórcy właściwych relacji między nauką podstawą a praktyką zarządzania systemem oświaty, samorządowcy, prawnicy, menedżerowie, publicyści i wizjonerzy oświaty, wysocy rangą byli i czynni urzędnicy.

Zapraszamy zatem stałych i nowych Czytelników do odbycia krótkich podróży głównymi ścieżkami wytyczonymi przepisami prawa oświatowego przez wiele ważnych i kluczowych problemów zarządzania szkołą – z wykorzystaniem podstawowej jego znajomości i umiejętności jego interpretacji. Mamy nadzieję, że te podróże przyniosą korzyści i cenne doświadczenia, a przede wszystkim pomogą rozwiązać problemy – zgodnie z obowiązującym prawem. Zdając sobie sprawę z liczby i różnorodności problemów występujących w szkole na drodze jej rozwoju i potrzeby ich rozwiązania, staraliśmy się przygotować publikację tak, aby każdy nauczyciel, kierujący szkołą, „samorządowец oświatowy” przy częstym zaglądaniu na stronie Poradnika nauczył się przepisy prawa rozumieć, wiedział i umiał je stosować, a nawet proponował zmiany obowiązujących przepisów i je uzasadnił. Przedstawiciele wymienionych grup środowiska oświatowego prezentują lub ujawniają swoje poglądy na temat ich instytucji w sposób konkretny, ale nie zawsze umocowany w prawie, za to dość często nie wychodzą poza jej ramy. Nie mają również wyrobionego spojrzenia na miejsce ich szkoły w systemie oświaty. Nasze doświadczenie naukowe i praktyczne pozwala twierdzić, że w środowisku oświatowym istnieje zapotrzebowanie na wiedzę i motywacja nabycia umiejętności, aby nowoczesnie zarządzać systemem oświaty i jego ogniwami.

Praktycy zarządzania – a do nich zaliczyć należy dyrektorów szkół – zadają sobie często pytanie: „Czy warto posiadać i poszerzać wiedzę z zakresu prawa i umiejętności – organizacji i zarządzania oraz cechy niezbędne w kierowaniu ludźmi?”. Wiedza o tym, jak zarządzać szkołą, jest budowana na podstawie doświadczeń z dalszej i bliższej przeszłości. Dzięki zrozumieniu i wyjaśnieniu przeszłości możemy lepiej zrozumieć teraźniejszość, zorientować działania i tworzyć wizję przyszłości. Jej uporządkowanie według zasad prawnych daje możliwość wyposażenia w wiedzę, ukierunkowaną zawartością Poradnika. Oznacza to mniej zakłóceń w funkcjonowaniu szkoły, nieprzewidzianych wydarzeń, a praca jego i zespołów ludzi skupionych wokół misji i wizji szkoły będzie bardziej efektywna [por. A. Fazlagić, *Marketingowe zarządzanie szkołą*, Warszawa 2003].

Potwierdzeniem słuszności tezy i interpretacji przepisów prawa prezentowanych przez autorów jest orzecznictwo, z którego głównie uchwały weszły do kanonów prawa, powiedzieliśmy, że stały się stałymi elementami doktryny. Również wybrane – według najczęściej poruszanej w dyskusjach i publikacjach problematyki – orzeczenia Sądu Najwyższego i Naczelnego Sądu Administracyjnego i Wojewódzkich Sądów Administracyjnych posłużyły autorom za wiarygodną interpretację przepisów prawa oświatowego.

Całość Poradnika podzielona została na piętnaście rozdziałów, poza częścią wstępną (np. „Słowo wstępne”) oraz uzupełniającą (np. wykaz skrótów). W trzecim wydaniu poradnika *Meritum. Prawo oświatowe* zmieniono układ treści. Wprowadzone zostały rozdziały wstępne, których celem jest przybliżenie Czytelnikowi podstaw prawa i jego wykładni. Pierwszy z jego rozdziałów to „Podstawy prawne polskiego systemu oświaty”.

W zasadzie trudno tutaj mówić o kolejnych wydaniach, gdyż poza tytułem za każdym razem jest to nowa książka pod tym samym tytułem. Nie chodzi tylko o uwzględnianie zmian w prawie, lecz również o rozdziały poszerzające zakres tematyki o sprawy związane z wiedzą o zarządzaniu. Na przykład w czwartym wydaniu pojawił się, bardzo interesujący, rozdział dotyczą-

cy decyzji kierowniczych dyrektora szkoły i placówki oświatowej. Jak wszystkie teksty, rozdział ten ma charakter nie tylko teoretyczny, lecz zawiera również zalecenia praktyczne. W rezultacie mamy do czynienia ze swoistym *vademecum* menedżera oświaty [J. Gęsicki, *Recenzja*]. Poszczególne rozdziały omawiają sferę administrowania i finansowania szkół (m.in. administrowania danymi, zarządzania informacją w szkole, w tym m.in. ochroną danych osobowych, dokumentacją pracowniczą czy funkcjonowaniem sekretariatu w szkole). Całość zamyka indeks rzeczowy. Dla ułatwienia korzystania z Poradnika – poza wspomnianym indeksem rzeczowym – opracowane zostały: wykaz skrótów, definicje podstawowych, najczęściej używanych pojęć oraz ich numeracja boczna ułatwiająca poruszanie się po publikacji.

Szanowni Państwo, Drodzy Czytelnicy,

Zespół autorski w nieco zmienionym składzie i Wydawca pozostają do Państwa dyspozycji. Z ogromnym zadowoleniem przyjęliśmy chęć współpracy ze strony Pana dra hab. Mateusza Pilicha, który wspiera nas w prawidłowej interpretacji prawa oświatowego, zmieniającego się w sposób permanentny, oraz zechciał przekazać nam również swoją wiedzę i doświadczenie na temat prawa europejskiego. Do zespołu autorskiego dołączyli również kolejni specjaliści różnych dziedzin, obszarów wiedzy i praktyki oświatowej. Pragniemy dołożyć wszelkich starań, aby dokonana aktualizacja publikacji i zmiany wprowadzane w jej kolejnych wydaniach, wynikające z ewaluacji przepisów prawa oświatowego, uwzględniły w jak największym stopniu Wasze uwagi i spostrzeżenia. Zdajemy sobie sprawę z liczby i różnorodności problemów związanych z działaniem różnych podmiotów i ogniw systemu oświaty.

Dziękując Wydawnictwu, chcielibyśmy w sposób szczególny wyrazić naszą wdzięczność Pani Redaktor Izabelli Małeckiej i Pani Redaktor Beacie Wawrzyńczak-Jędryce, które w złożonym procesie przygotowania publikacji od lat służą nam nieocenioną pomocą.

Życzymy pomyślności w podróży krętymi ścieżkami zmian systemu oświaty i liczymy, że przyszłowiom światelkiem w gąszczu przepisów prawnych będzie dla Państwa nasz Poradnik.

*Zespół autorski
Redaktorzy naukowci*

WYKAZ SKRÓTÓW

1. Źródła prawa	
A. Ustawy	
k.c.	ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 1025 z późn. zm.)
k.k.	ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 1600)
Konstytucja RP	Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)
k.p.	ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 917 z późn. zm.)
k.p.a.	ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2017 r. poz. 1257 z późn. zm.)
k.p.c.	ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 1360 z późn. zm.)
p.p.s.a.	ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 1302 z późn. zm.)
pr. bud.	ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 1202 z późn. zm.)
p.w.u.p.o.	ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe (Dz. U. poz. 60 z późn. zm.)
u.d.p.p.w.	ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 450 z późn. zm.)
u.f.p.	ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2017 r. poz. 2077 z późn. zm.)
u.k.n.	ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 967 z późn. zm.)
u.n.z.a.	ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 217 z późn. zm.)
u.o.d.o.	ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 1000 z późn. zm.)
u.o.p.	ustawa z dnia 24 sierpnia 1994 r. o ochronie przeciwpożarowej (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 620 z późn. zm.)
u.o.n.d.f.p.	ustawa z dnia 17 grudnia 2004 r. o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 1458 z późn. zm.)
u.p.o.	ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 996 z późn. zm.)

WYKAZ SKRÓTÓW

u.p.r.m.	ustawa z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (tekst jedn.: Dz. U. z 2017 r. poz. 2195 z późn. zm.)
u.p.s.	ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 1260 z późn. zm.)
u.p.stow.	ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach (tekst jedn.: Dz. U. z 2017 r. poz. 210 z późn. zm.)
u.p.s.w.	ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (tekst jedn.: Dz. U. z 2017 r. poz. 2183 z późn. zm.)
u.p.z.	ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 998 z późn. zm.)
u.s.	ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 1263 z późn. zm.)
u.s.g.	ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 994 z późn. zm.)
u.s.i.o.	ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o systemie informacji oświatowej (tekst jedn.: Dz. U. z 2017 r. poz. 2159 z późn. zm.)
u.s.o.	ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 1457 z późn. zm.)
u.s.p.	ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 995 z późn. zm.)
u.s.r.s.p.	ustawa z dnia 13 marca 2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 1474 z późn. zm.)
ustawa o ZSK	ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (tekst jedn.: Dz. U. z 2017 r. poz. 986 z późn. zm.)
u.s.w.	ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 913 z późn. zm.)
u.z.r.p.s.	ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020 (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 1431)
u.z.z.	ustawa z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 1881)
B. Akty wykonawcze	
r.a.p.d.n.	rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 20 grudnia 2003 r. w sprawie akredytacji placówek doskonalenia nauczycieli (Dz. U. Nr 227, poz. 2248 z późn. zm.)
r.a.p.k.u.	rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 20 grudnia 2003 r. w sprawie akredytacji placówek i ośrodków prowadzących kształcenie ustawiczne w formach pozaszkolnych (Dz. U. Nr 227, poz. 2247 z późn. zm.)
r.a.z.	rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 lipca 2018 r. w sprawie uzyskiwania stopni awansu zawodowego przez nauczycieli (Dz. U. poz. 1574)
r.b.h.p.	rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz. U. z 2003 r. Nr 6, poz. 69 z późn. zm.)
r.d.p.p.p.	rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 lutego 2013 r. w sprawie szczególnych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych (Dz. U. poz. 199 z późn. zm.)
r.f.w.p.	rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 sierpnia 2017 r. w sprawie rodzajów innych form wychowania przedszkolnego, warunków tworzenia i organizowania tych form oraz sposobu ich działania (Dz. U. poz. 1657 z późn. zm.)

r.i.t.n.	rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków i trybu udzielania zezwoleń na indywidualny program lub tok nauki oraz organizacji indywidualnego programu lub toku nauki (Dz. U. poz. 1569)
r.k.n.	rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli (Dz. U. poz. 1575)
r.n.p.	rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2017 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego (Dz. U. poz. 1658)
r.n.z.k.	rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 listopada 2016 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu prowadzenia nauczania w zakładach karnych i aresztach śledczych (Dz. U. poz. 2004)
r.o.p.n.	rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 29 maja 2018 r. w sprawie szczegółowych kryteriów i trybu dokonywania oceny pracy nauczycieli, zakresu informacji zawartych w karcie oceny pracy, składu i sposobu powoływania zespołu oceniającego oraz trybu odwoławczego (Dz. U. poz. 1133)
r.o.k.z.	rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 sierpnia 2010 r. w sprawie organizacji kształcenia dzieci obywateli polskich czasowo przebywających za granicą (Dz. U. Nr 170, poz. 1143 z późn. zm.)
r.p.d.n.	rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 29 września 2016 r. w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli (Dz. U. poz. 1591)
r.p.p.k.o.	rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. poz. 977 z późn. zm.)
r.r.p.n.	rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 marca 2017 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół (Dz. U. poz. 703)
r.s.k.n.	rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela (Dz. U. poz. 131)
r.s.p.s	rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół (Dz. U. Nr 61, poz. 624 z późn. zm.)
r.s.s.a.	rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 5 listopada 2014 r. w sprawie ramowych statutów publicznych szkół i placówek artystycznych (Dz. U. poz. 1646)
r.u.z.	rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowych zasad i warunków udzielania i cofania zezwolenia na założenie przez osobę prawną lub osobę fizyczną szkoły lub placówki publicznej (Dz. U. poz. 1625 z późn. zm.)
r.w.d.	rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 października 2009 r. w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać osoba zajmująca stanowisko dyrektora oraz inne stanowisko kierownicze w poszczególnych typach publicznych szkół i rodzajach publicznych placówek (Dz. U. Nr 184, poz. 1436 z późn. zm.)
r.w.s.o.	rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 czerwca 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych (Dz. U. poz. 843 z późn. zm.)
r.w.t.b.	rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 1422 z późn. zm.)
2. Organy orzekające	
ETS/TSUE	Europejski Trybunał Sprawiedliwości/Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej
NSA	Naczelny Sąd Administracyjny
RIO	regionalna izba obrachunkowa
SA	sąd apelacyjny
SN	Sąd Najwyższy

TK	Trybunał Konstytucyjny
WSA	wojewódzki sąd administracyjny
3. Publikatory i czasopisma	
Dz. U.	Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej [od 2012 r. – Dz. U. nie nadaje numerów, lecz tylko pozycję publikowanego aktu prawnego]
M.P.	Monitor Polski
OSA	Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSN	Orzecznictwo Sądu Najwyższego
OSNCP	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSNP	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych
OTK	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
Pr. Pracy	Prawo Pracy
4. Inne	
art.	artykuł
bhp	bezpieczeństwo i higiena pracy
CKE	Centralna Komisja Egzaminacyjna
ds.	do spraw
GIODO	Generalny Inspektor(at) Ochrony Danych Osobowych
j.s.t.	jednostka samorządu terytorialnego
KOWEZIU	Krajowy Ośrodek Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej
MEN	Minister(stwo) Edukacji Narodowej
MZ	Minister(stwo) Zdrowia
niepubl.	niepublikowane
NIP	Numer Identyfikacji Podatkowej
np.	na przykład
OHP	Ochotnicze Hufce Pracy
OKE	Okręgowa Komisja Egzaminacyjna
ORE	Ośrodek Rozwoju Edukacji
PIP	Państwowa Inspekcja Pracy
pkt	punkt
ppkt	podpunkt
REGON	Rejestr Urzędowy Podmiotów Gospodarki Narodowej
RSPO	Rejestr Szkół i Placówek Oświatowych
s.	strona
SIO	system informacji oświatowej
tekst jedn.:	tekst jednolity
tj.	to jest
tzn.	to znaczy
ust.	ustęp
ww.	wyżej wymienione (a, y)

wyr.	wyrok
zd.	zdanie
z.f.ś.s.	zakładowy fundusz świadczeń socjalnych
zob.	zobacz
z późn. zm.	z późniejszymi zmianami
ZSK	Zintegrowany System Kwalifikacji
ZUS	Zakład Ubezpieczeń Społecznych

DEFINICJE

Krzysztof Gawroński, Stefan M. Kwiatkowski

Utworzenie zbioru definicji i określeń stosowanych zarówno w prawie oświatowym, jak i w treści niniejszego poradnika okazało się niezbędne. Dlatego też poniżej zamieszczone są opisy wyjęte z literatury, tekstów przygotowanych na podstawie literatury przez autorów poszczególnych rozdziałów lub własne, sformułowanych na potrzeby Poradnika, które odpowiadają najczęściej na pytanie: „co należy rozumieć przez ...?”

Akt normatywny

– to każdy akt państwa zawierający normy prawne. Reguły postępowania mieszczące się w akcie normatywnym mają charakter powszechny, tzn. odnoszą się do wszystkich – są prawem. Akty normatywne pochodzą od organów państwa spełniających funkcję ustawodawczą. Rolę źródeł prawa odgrywają w Polsce jedynie akty normatywne. Aktem normatywnym jest ustawa, rozporządzenie, uchwała, zarządzenie.

1

Akt nienormatywny

– to decyzja organu państwowego o konkretnej sprawie, dotycząca określonych osób lub instytucji. Nie ma w niej norm prawnych obowiązujących wszystkich, jest natomiast rozstrzygnięcie sporu, załatwienie wniosku, likwidacja urzędu itp.

2

Akt prawny

– rezultat tworzenia lub stosowania prawa przez właściwy organ państwowy lub samorządowy. Zawiera nazwę, określenie organu wydającego, datę publikacji i datę wejścia w życie, preambułę oraz pogrupowane w artykuł i paragrafy przepisy prawne.

Dla wejścia w życie aktu prawnego konieczna jest jego publikacja we właściwym wydawnictwie. W Polsce są to: Dziennik Ustaw RP oraz Dziennik Urzędowy RP, Monitor Polski. Swoje dzienniki urzędowe wydaje także każde ministerstwo (np. Dziennik Urzędowy Ministerstwa Edukacji Narodowej). Dla prawa miejscowego wydawane są np. wojewódzkie dzienniki urzędowe.

[M. Zieliński, *Wykładnia prawa. Zasady, reguły, wskazówki*, Warszawa 2006]

3

Czteroletnie technikum

– szkoła, której ukończenie umożliwia uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminów potwierdzających kwalifikacje w danym zawodzie, a także uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego.

4

Czynność prawna

– to taka czynność osoby fizycznej (lub prawnej), która zmierza do ustanowienia, zmiany lub zniesienia stosunku cywilnoprawnego przez złożenie odpowiedniego oświadczenia woli.

5

6 Dane osobowe

- w języku prawa – rozumie się jako wszelkie informacje dotyczące osób fizycznych, zidentyfikowanych lub możliwych do zidentyfikowania (art. 6 ust. 1 u.o.d.o.).

7 Dojście ewakuacyjne

- to droga, jaką musi przebyć człowiek od wyjścia z pomieszczenia na drogę ewakuacyjną, do wyjścia do innej strefy pożarowej lub na zewnątrz budynku, a więc do miejsca bezpiecznego, gdzie nie będzie on narażony na możliwość oddziaływania pożaru (ognia, dymu).

8 Doksztalcanie

- uzupełnianie lub poszerzanie wykształcenia.

9 Doskonalenie

- ulepszanie, poprawianie, zdobywanie coraz większych umiejętności w jakiejś dziedzinie.

10 Drukowanie świadectw szkolnych

- wypełnianie świadectw danymi, a potem drukowanie ich treści, przy użyciu specjalistycznej aplikacji.

[A. Stefan – *def. własna*]

11 Działalność gospodarcza

- definicje legalne:

- ustawa o **swobodzie działalności gospodarczej**:
„zarobkowa działalność wytwórcza, budowlana, handlowa, usługowa oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodowa, wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły”;
- ustawa o **podatku dochodowym od osób fizycznych**:
„działalność zarobkowa (wytwórcza, budowlana, handlowa, usługowa; lub: polegająca na poszukiwaniu, rozpoznawaniu i wydobywaniu kopalin ze złóż; lub: polegająca na wykorzystywaniu rzeczy oraz wartości niematerialnych i prawnych), prowadzona we własnym imieniu bez względu na jej rezultat, w sposób zorganizowany i ciągły, z której uzyskane przychody nie są zaliczane do innych przychodów ze źródeł wymienionych w art. 10 ust. 1 pkt 1, 2 i 4–9”;
- ustawa o **VAT**:
„działalność gospodarcza obejmuje wszelką działalność producentów, handlowców lub usługodawców, w tym podmiotów pozyskujących zasoby naturalne oraz rolników, a także działalność osób wykonujących wolne zawody, również wówczas, gdy czynność została wykonana jednorazowo w okolicznościach wskazujących na zamiar wykonywania czynności w sposób częstotliwy. Działalność gospodarcza obejmuje również czynności polegające na wykorzystywaniu towarów lub wartości niematerialnych i prawnych w sposób ciągły dla celów zarobkowych”.

12 Działalność oświatowa

- to jakakolwiek działalność regulowana przepisami ustawy o systemie oświaty.

[M. Pilich, *Ustawa o systemie oświaty. Komentarz*, Warszawa 2008, s. 682]

13 Dziennik elektroniczny

- to program komputerowy lub e-usługa służąca do rejestracji wszystkich informacji o uczniu (oceny, obecności i zachowanie) oraz samych zajęciach (temat lekcji, prowadzący itp.).

[A. Stefan – *def. własna*]

Edukacja formalna13¹

– to kształcenie realizowane przez publiczne i niepubliczne szkoły oraz inne podmioty systemu oświaty, uczelnie oraz inne podmioty systemu szkolnictwa wyższego, w ramach programów, które prowadzą do uzyskania kwalifikacji pełnych, kwalifikacji nadawanych po ukończeniu studiów podyplomowych.

Edukacja osób dorosłych

14

– według UNESCO – to całokształt formalnych i nieformalnych procesów kształcenia, będących przedłużeniem lub uzupełnieniem wykształcenia zdobytego w szkole.

Egzamin potwierdzający kwalifikacje w zawodzie

15

– egzamin umożliwiający uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe lub świadectwa potwierdzającego kwalifikację w zawodzie – jeżeli został przeprowadzony w zakresie jednej kwalifikacji.

Formy pozaszkolne

16

– formy uzyskiwania i uzupełniania wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych w placówkach i ośrodkach, a także kwalifikacyjne kursy zawodowe.

Fortioryzacja

17

– kierunek działań rewalidacyjnych polegający na wyrównywaniu deficytów biologicznych i rozwojowych,

[O. Lipkowski, *Pedagogika specjalna. Zarys*, Warszawa 1977]

Gałąź prawa

18

– to zespół norm, które regulują jednorodne, istotne stosunki społeczne. W obrębie gałęzi prawa jest stosowana jednakowa metoda normowania stosunków społecznych.

Gospodarka finansowa

19

– to planowanie finansowe i budżetowe, ustalanie i pobieranie należności, dokonywanie wydatków publicznych.

[K. Puchacz – *def. własna*]

Kontrola

20

– to proces sprawdzania i oceniania określonej działalności. Kontrola obejmuje obserwowanie i rozpoznawanie danej działalności lub stanu w określonym czasie, ocenę tej działalności lub stanu poprzez konfrontację rzeczywistego, faktycznego ich obrazu z odnoszącymi się do nich jako całości, jak również do poszczególnych fragmentów, z założeniami wyjściowymi znajdującymi wyraz w przyjętych celach, standardach, parametrach, prowadzącą do stwierdzenia, że są one prawidłowe lub nieprawidłowe, diagnozę przyczyn ewentualnych nieprawidłowości, sformułowanie wniosków służących przeciwdziałaniu powstawania nieprawidłowości w przyszłości.

[J. Jagielski, *Kontrola administracji publicznej*, Warszawa 1999, s. 7–9]

Kontrola zarządcza

21

– to ogół działań podejmowanych dla zapewnienia realizacji celów i zadań jednostki sektora finansów publicznych w sposób zgodny z prawem, efektywny, oszczędny i terminowy.

[K. Puchacz – *def. własna*]

- 22** **Kształcenie ustawiczne**
– kształcenie w szkołach dla dorosłych, a także uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych w formach pozaszkolnych przez osoby, które spełniły obowiązki szkolny.
- 22¹** **Kwalifikacja**
– oznacza zestaw efektów uczenia się w zakresie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych, nabytych w edukacji formalnej, edukacji pozaformalnej lub poprzez uczenie się nieformalne, zgodnych z ustalonymi dla danej kwalifikacji wymaganiami, których osiągnięcie zostało sprawdzone w walidacji oraz formalnie potwierdzone przez uprawniony podmiot certyfikujący.
- 23** **Kwalifikacje w zawodzie**
– wyodrębniony w danym zawodzie zestaw oczekiwanych efektów kształcenia, których osiągnięcie potwierdza świadectwo wydane przez okręgową komisję egzaminacyjną, po zdaniu egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie w zakresie jednej kwalifikacji.
- 24** **Kwalifikacyjny kurs zawodowy**
– kurs, którego program nauczania uwzględnia podstawę programową kształcenia w zawodach, w zakresie jednej kwalifikacji, którego ukończenie umożliwia przystąpienie do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie w zakresie tej kwalifikacji.
- 25** **Likwidacja szkoły [interpretacja prawna]**
– według uzasadnienia wyroku NSA z dnia 22 marca 2011 r., I OSK 2121/10, LEX nr 990227 oraz SN z dnia 10 września 1998 r., I PKN 310/98, OSNAPiUS 1999, nr 19, poz. 614: Ustawodawca (...) nie zdefiniował pojęcia „likwidacja szkoły”. Nie oznacza to jednak, że może być ono interpretowane dowolnie. Powszechnie bowiem przyjmuje się, że likwidacja danej jednostki polega na całkowitym zaprzestaniu jej działalności. Tak zostało określone pojęcie prawne likwidacji w *Małej encyklopedii prawa* [PWN 1980, s. 295] oraz w *Słowniku Języka Polskiego*, red. M. Szymczak [PWN 1999, t. II, s. 35]. Podobne stanowisko utrwalone jest też w orzecznictwie sądów administracyjnych (np. wyroki NSA z dnia 8 listopada 1995 r., SA/Wr 1909/95, LEX nr 25893 i z dnia 20 kwietnia 2001 r., I SA 2751/00, LEX nr 55327). Również w judykaturze sądów powszechnych przez likwidację rozumie się całkowite zakończenie działalności danego podmiotu jako całości, a zatem zniesienie danego podmiotu jako całości, czyli całkowite jego wyeliminowanie w znaczeniu ekonomicznym i prawnym (wyrok SA Rzeszowie z dnia 25 listopada 1994 r., III Aur 315/94, Wokanda 1995, nr 6, s. 40).
- 26** **Młodociany pracownik**
– młodociany pracownik w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 1502 z późn. zm.).
- 27** **Monitor ekranowy**
– to urządzenie do wyświetlania informacji w trybie alfanumerycznym lub graficznym, niezależnie od metody uzyskiwania obrazu.
- 28** **Norma prawna**
– to najmniejszy stanowiący sensowną całość element prawa. Stworzona na podstawie przepisów prawnych, ustanowiona przez kompetentny organ władzy w odpowiednim trybie, generalna (nie jest skierowana do jednego, ściśle oznaczonego adresata, ale do grupy podmiotów określonych przy pomocy nazwy rodzajowej) i abstrakcyjna (dotycząca powta-

rzalnych zachowań, wielokrotnego zastosowania, uniwersalna) reguła postępowania ze-
wnętrznego, ogłoszona i chroniona przez państwo aparatem przymusu.

[M. Zieliński, *Wykładnia prawa. Zasady, reguły, wskazówki*, Warszawa 2006]

Nadzór

29

– w swym zasadniczym sensie oznacza instytucję prawno-ustrojową służącą do oznaczenia powiązań organizacyjnych pomiędzy określonymi ogniwami aparatu administracyjnego, zwłaszcza w tych jego częściach, które budowane są na zasadzie decentralizacji.

[J. Jagielski, *Ekspertyza prawna dla Ośrodka Rozwoju Edukacji w Warszawie*, Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, Kapitał Ludzki, Narodowa Strategia spójności]

Obowiązek nauki

30

– oznacza konieczność kontynuowania nauki po gimnazjum aż do ukończenia osiemnastego roku życia, ale już niekoniecznie w formach szkolnych. Po ukończeniu gimnazjum obowiązek nauki spełnia się:

- 1) przez uczęszczanie do publicznej lub niepublicznej szkoły ponadgimnazjalnej;
- 2) przez realizowanie, zgodnie z odrębnymi przepisami, przygotowania zawodowego u pracodawcy.

Obowiązek szkolny

31

– to sformułowany prawnie nakaz uczenia się dzieci w wieku od siedmiu lat na poziomie szkoły podstawowej aż do ukończenia gimnazjum, lecz nie dłużej niż do osiemnastego roku życia.

Osoba fizyczna

32

– to prawne określenie człowieka w prawie cywilnym, od chwili urodzenia aż do śmierci. Bycie osobą fizyczną pociąga za sobą zawsze posiadanie zdolności prawnej, czyli bycia podmiotem praw i obowiązków wynikających ze stosunków cywilnoprawnych.

Osoba prawna

33

– to jednostka organizacyjna, której przepisy szczególne przyznają osobowość prawną (na podstawie przepisów art. 33 k.c.).

Ośrodek

34

– ośrodek dokształcania i doskonalenia zawodowego.

Placówka kształcenia ustawicznego

35

– placówka kształcenia praktycznego oraz ośrodek dokształcania i doskonalenia zawodowego, umożliwiająca uzyskanie i uzupełnienie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych.

Placówka oświatowa

36

– jednostka organizacyjna wymieniona w art. 2 pkt 3–8 i 10 u.p.o.

Podmiot prawa

37

– ten, kto może posiadać uprawnienia (prawa) lub obowiązki, a więc ma zdolność prawną. Podmiotowość prawną nadaje prawo. Każdy człowiek jest podmiotem.

Polska Rama Kwalifikacji

37¹

– to opis ośmiu wyodrębnionych w Polsce poziomów kwalifikacji odpowiadających odpowiednim poziomom europejskich ram kwalifikacji, o których mowa w załączniku II do

zalecenia parlamentu europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie (Dz. Urz. UE C 111 z 6.5.2008, str. 1), sformułowany za pomocą ogólnych charakterystyk efektów uczenia się dla kwalifikacji na poszczególnych poziomach, ujętych w kategoriach wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych.

38 Prawo

– jest zespołem reguł ustanowionych bądź uznanych przez odpowiednie organy państwa, które poparte są przymusem państwowym. Dominujący jest tu kierunek pozytywistyczny, jednak porządek prawny nie może być oderwany od tworzonych w kulturze ideałów, wzorów zachowań i sposobów rozumowania, bowiem prawo spotyka się z pełnym posłuchem tylko wtedy, gdy instytucje stanowiące prawo cieszą się niezbędnym autorytetem.

[M. Zieliński, *Wykładnia prawa. Zasady, reguły, wskazówki*, Warszawa 2006]

39 Prawo administracyjne

– to takie prawo, którego normy regulują działanie administracji publicznej oraz zachowanie innych podmiotów, czyli osób fizycznych i prawnych, będących w pewnych zależnościach z podmiotami administracji i tylko w tym zakresie, w jakim te zależności nie są regulowane innymi dziedzinami prawnymi, np. prawem cywilnym czy karnym.

[Np. E. Ochendowski, *Prawo administracyjne – część ogólna*, Toruń 2009]

40 Prawo oświatowe

– to zespół norm, za pomocą których regulowana jest problematyka organizacji i zarządzania oświatą. Prawo oświatowe nie występuje jako odrębna gałąź prawa w polskim systemie prawa. Przynależy do systemu prawa administracyjnego.

Warto jednak podkreślić, że dopiero dodatkowe posiłkowanie się normami z zakresu prawa pracy, prawa cywilnego czy finansowego, umożliwi kompleksowe zestawienie problematyki prawnooświatowej.

Prawo oświatowe jest ukształtowane przez trzy grupy źródeł prawa:

- 1) przepisy systemowe – regulujące system oświaty w Polsce;
- 2) przepisy regulujące stosunek pracy nauczycieli;
- 3) pozostałe przepisy.

[Np. A. Balicki, M. Pyter, *Prawo oświatowe*, Warszawa 2011]

41 Program do oceny opisowej

– to aplikacja komputerowa wspomagająca ocenę opisową.

[A. Stefan – *def. własna*]

42 Przepis

– reguła zachowania.

43 Przepis prawny

– to jedno- lub wielozdaniowy zwrot językowy wskazujący lub narzucający sposób zachowania.

44 Przetwarzanie danych osobowych

– wszelkie operacje dokonywane na danych osobowych, zarówno te o charakterze statycznym (przechowywanie danych), jak i dynamicznym (pozyskiwanie, udostępnianie, zmienianie, usuwanie itd.).

Rachunkowość

45

– rachunkowość jednostki obejmuje przede wszystkim: przyjęte zasady (politykę) rachunkowości, prowadzenie ksiąg rachunkowych, okresowe ustalanie lub sprawdzanie drogą inwentaryzacji rzeczywistego stanu aktywów i pasywów, wycenę aktywów i pasywów oraz ustalanie wyniku finansowego, sporządzanie sprawozdań finansowych oraz gromadzenie i przechowywanie dowodów księgowych oraz pozostałej dokumentacji przewidzianej ustawą i poddanie badaniu i ogłoszenie sprawozdań finansowych w przypadkach przewidzianych ustawą.

[K. Puchacz – *def. własna*]

Rekrutacja elektroniczna (nabór)

46

– to rekrutacja do przedszkoli, żłobków, szkół podstawowych, gimnazjów lub szkół ponadgimnazjalnych wykorzystująca e-usługi do przydzielenia kandydatów do wybranych placówek zgodnie z obowiązującymi zasadami.

[A. Stefan – *def. własna*]

Rok szkolny

47

– to okres od 1 września do 31 sierpnia następnego roku.

Standard kwalifikacji zawodowych (nauczycieli)

48

– stanowi normę wymagań dla określonego poziomu i układu kwalifikacji opisującą zbiory umiejętności, wiadomości i cech psychofizycznych niezbędnych do wykonywania zadań wyodrębnionych w danym zawodzie.

Stosunek prawny

49

– więź prawna łącząca strony stosunku, w której uprawnienie jednej strony jest skorelowane z obowiązkiem drugiej.

System Informacji Oświatowej (SIO)

50

– to elektroniczny system baz danych służący do gromadzenia informacji o szkołach/placówkach oświatowych, nauczycielach oraz uczniach.

[A. Stefan – *def. własna*]

Szkoła

51

– to instytucja oświatowo-wychowawcza, zajmująca się kształceniem i wychowaniem dzieci, młodzieży i dorosłych, stosownie do przyjętych w danym społeczeństwie celów, zadań oraz koncepcji oświatowo-wychowawczych i programów; osiągnięciu tych celów służy odpowiednio wykształcona kadra pedagogiczna, nadzór oświatowy, baza lokalowa i wyposażenie oraz zabezpieczenie budżetowe ze Skarbu Państwa, samorządów lokalnych lub innych źródeł

[W. Okoń, *Słownik pedagogiczny*, Warszawa 1992, s. 201]

Szkoła leśna

52

– szkoła ponadgimnazjalna kształcąca wyłącznie w zawodach dla leśnictwa, dla których, zgodnie z klasyfikacją zawodów szkolnictwa zawodowego, ministrem właściwym jest minister właściwy do spraw środowiska.

Szkoła policealna dla osób posiadających wykształcenie średnie

53

– szkoła o okresie nauczania nie dłuższym niż 2,5 roku, umożliwiająca uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminów potwierdzających kwalifikacje w danym zawodzie.

- 54 Szkoła rolnicza**
– szkoła ponadgimnazjalna kształcąca wyłącznie w zawodach dla rolnictwa, dla których, zgodnie z klasyfikacją zawodów szkolnictwa zawodowego, o której mowa w art. 24 ust. 1, ministrem właściwym jest minister właściwy do spraw rolnictwa, minister właściwy do spraw rozwoju wsi lub minister właściwy do spraw rynków rolnych.
- 55 Trzyletnie liceum ogólnokształcące**
– szkoła, której ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego.
- 56 Trzyletnia szkoła specjalna przysposabiająca do pracy**
– dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi, której ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa potwierdzającego przysposobienie do pracy.
- 57 Trzyletnia zasadnicza szkoła zawodowa**
– szkoła, której ukończenie umożliwia uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminów potwierdzających kwalifikacje w danym zawodzie, a także dalsze kształcenie począwszy od klasy drugiej liceum ogólnokształcącego dla dorosłych.
- 58 Walidacja**
– oznacza sprawdzenie, czy osoba ubiegająca się o nadanie określonej kwalifikacji, niezależnie od sposobu uczenia się tej osoby, osiągnęła wyodrębnioną część lub całość efektów uczenia się wymaganych dla tej kwalifikacji.
- 59 Wczesne wspomaganie rozwoju**
– system wzajemnie dopełniających się oddziaływań psychologiczno-pedagogicznych stymulujących rozwój dziecka, prowadzonych od momentu wykrycia dysfunkcji lub niepełnosprawności rozwojowej do rozpoczęcia nauki w szkole.
- 60 Wstępna kontrola finansowa**
– zespół czynności wykonywanych przez głównego księgowego jednostki sektora finansów publicznych obejmujących weryfikację przebiegu operacji finansowej przed jej dokonaniem potwierdzonych podpisem na odpowiednim dokumencie oznaczającym, że główny księgowy:
– nie zgłasza zastrzeżeń do przedstawionej przez właściwych rzeczowo pracowników oceny prawidłowości tej operacji i jej zgodności z prawem;
– nie zgłasza zastrzeżeń do kompletności oraz formalno-rachunkowej rzetelności i prawidłowości dokumentów dotyczących tej operacji;
– zobowiązania wynikające z operacji mieszczą się w planie finansowym jednostki.
[K. Puchacz – *def. własna*]
- 61 Wycieczka**
– grupa podróż lub wędrowka zorganizowana w celu wspólnego poznawania środowiska w jednej lub więcej miejscowości, w kraju lub za granicą.
[M. Drogosz – *def. własna*]
- 62 Wycieczka szkolna**
– wyjazdy dzieci i młodzieży w ramach zajęć lekcyjnych, pozalekcyjnych oraz pozaszkolnych, tj. w czasie trwania nauki szkolnej. Organizowane w tym czasie wyjazdy bez względu na długość ich trwania (jednodniowe, dwudniowe, trzydniowe lub dłuższe, np. zielone szkoły,

białe szkoły) zarówno w kraju jak i za granicą, traktowane są jako wycieczki szkolne i nie podlegają zgłaszaniu do kuratoriów oświaty.

[M. Drogosz – *def. własna*]

Wypoczynek

63

– zorganizowany wyjazd, pobyt dzieci i młodzieży w celach rekreacyjnych lub regeneracji sił fizycznych i psychicznych, połączony ze szkoleniem lub pogłębianiem wiedzy, rozwijaniem zainteresowań, uzdolnień lub kompetencji społecznych dzieci i młodzieży, trwający nieprzerwanie co najmniej 2 dni, w czasie ferii letnich i zimowych oraz wiosennej i zimowej przerwy świątecznej, w kraju lub za granicą, w formie kolonii, półkolonii, zimowiska, obozu i biwaku. Przepisom ustawy nie podlega wypoczynek organizowany dla dzieci własnych lub dzieci znajomych przez rodzinę lub osoby znane rodzicom osobiście. Przez rodzinę, należy rozumieć osoby spokrewnione albo osoby niespokrewnione pozostające w faktycznym związku, wspólnie zamieszkujące i gospodarujące.

[*def.* – z art. 92a ust. 1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 2156 z późn. zm.]

Zamówienie publiczne

64

– umowa odpłatna zawierana między zamawiającym a wykonawcą, których przedmiotem są usługi, dostawy lub roboty budowlane.

[K. Puchacz – *def. własna*]

Zarządzenie

65

– to akt prawny wydawany na podstawie upoważnienia zawartego w ustawach lub aktach wykonawczych do ustaw w celu wykonania określonych zadań o trwałym działaniu na terenie placówki. Zarządzenie nie może być sprzeczne ani naruszać prawa określonego w ustawach ustanowionych przez państwo i organ władzy.

[R. Ludwiniak – *def. własna*]

Zasada budżetowania brutto

66

– stanowi obowiązek odprowadzenia pobranych przez jednostki budżetowe dochodów na rachunek budżetu państwa lub budżetu jednostki samorządu terytorialnego powiązany z formułą, w której wszystkie środki na wydatki jednostki te otrzymują bezpośrednio z budżetu (dochód nie jest przeznaczony na określony wydatek).

[K. Puchacz – *def. własna*]

Zdolność do czynności prawnych

67

[por. M. Pilich, *Ustawa o systemie oświaty. Komentarz*, Warszawa 2008, s. 682 i n.].

Zdolność prawna

68

– to możliwość posiadania praw lub obowiązków w dziedzinie prawa cywilnego.

Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji

68¹

– rejestr publiczny w rozumieniu art. 3 pkt 5 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (tekst jedn.: Dz. U. z 2017 r. poz. 570 z późn. zm.), prowadzony w systemie teleinformatycznym, ewidencjonujący kwalifikacje włączone do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji.

Zintegrowany System Kwalifikacji

68²

– to wyodrębniona część Krajowego Systemu Kwalifikacji, w której obowiązują określone w ustawie standardy opisywania kwalifikacji oraz przypisywania poziomu Polskiej Ramy

Kwalifikacji do kwalifikacji, zasady włączania kwalifikacji do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji i ich ewidencjonowania w Zintegrowanym Rejestrze Kwalifikacji, a także zasady i standardy certyfikowania kwalifikacji oraz zapewniania jakości nadawania kwalifikacji.

69**Źródła prawa**

- zgodnie z art. 87 Konstytucji RP źródłami prawa powszechnie obowiązującego w Polsce są:
 - akty prawa miejscowego,
 - Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej,
 - ratyfikowane umowy międzynarodowe,
 - rozporządzenia,
 - ustawy.

Jak czytać prawo (nie tylko) oświatowe?

Krzysztof Gawroński, Rafał Otręba

SPIS TREŚCI

1. Praktyczne spojrzenie na konstrukcję prawa	70	B. Zasada zupełności systemu prawa ...	94
2. Język prawny i język prawniczy	71	10. Rodzaje wnioskowania (rozumowania, argumentacji) prawniczego (rodzaje inferencyjne – usuwania luk w prawie)	95
3. Rodzaje wypowiedzi	72	11. Wykładnia prawa – pojęcie i klasyfikacja	96
4. Budowa przepisu prawnego ...	74	12. Ustalenie stanu faktycznego	105
5. Stosunek prawny – pojęcie i klasyfikacja	76	13. Akty normatywne	108
6. Pojęcie osoby fizycznej jako podmiotu stosunków prawnych	79	14. Wykładnia, czyli interpretacja	116
7. Charakterystyka osoby prawnej jako podmiotu stosunków prawnych	82	15. Wyrażenia kluczowe	117
8. Krótko o zasadach prawa	86	16. Prawo oświatowe	118
9. Źródła prawa (systemu prawa)	90	A. Uczeń w prawie oświatowym	119
A. Zasada niesprzeczności systemu prawa	91	B. Krytycznie o prawie oświatowym	120
		C. Podstawy prawne i organizacja oświaty	121

1. Praktyczne spojrzenie na konstrukcję prawa

70

W europejskim kręgu kulturowym za naczelną cechę prawa uważa się jego normatywny charakter. Prawem są normy (reguły, zasady, przykazania), co oznacza, że pewne wzory zachowań uznaje się za obowiązujące, wiążące do określonego sposobu postępowania. Jeżeli wsparcie dla normy udzielane jest przez zbiorowość, mówimy o normach społecznych. Zbiór obowiązujących norm społecznych tworzy system normatywny. Podstawowym systemem normatywnym jest system prawny.

Normy prawne są stanowione przez organy państwowe lub też normy przez państwo sankcjonowane, kiedy państwo uznaje je i wprowadza. Stoi za nimi autorytet państwa i sankcje – włącznie z przymusem – w przypadku niestosowania się do nich adresata.

Normy prawne obowiązują w systemie oświaty, więc warto wskazać **różnice między normą moralną i normą prawną**.

Dlaczego?

Przed wszystkim – szczególnie powiązania norm moralnych i prawnych występują w procesie kształcenia i wychowania. Nie sposób przecież opisać prawem i unormować to, co nauczyciel – wychowawca ma osiągnąć w wyniku swoich działań pedagogicznych. Można jedynie wskazać cele i wymagania, kluczowe umiejętności, które uczeń-wychowanek ma osiągnąć i nabyć.

Jako przykład mogą posłużyć wymagania egzaminacyjne, wymagania programowe, wymagania na ocenę.

Przygotowanie i przebieg procesu kształcenia i uczenia się to obszar pedagogiki, gdzie normy moralne, etyczne stanowią podstawę właściwego postępowania nauczyciela i ucznia-wychowanka. Nie sposób jednak przewidzieć – przygotowując normy prawne – tego, jak zachowa się człowiek-podmiot systemu oświaty w konkretnej sytuacji. Prawo może sytuację stymulować, ograniczać nawet wystąpienie niekorzystnych zjawisk, ale nie jest w stanie unormować wszystkiego. Ponadto, zastanowić się trzeba nad tym, że niewłaściwie sformułowane i zinterpretowane prawo oświatowe może stać się niewychowawcze w odniesieniu do podmiotu (np. ucznia) i niefunkcjonalne – w odniesieniu do systemu, który opisuje, a tym samym – hamujące rozwój szkoły w szerokim znaczeniu tego pojęcia. Staje się wówczas potencjalnym źródłem sytuacji konfliktowych, problemów środowiska szkoły, które niezłatwione i pozostawione bez rozstrzygnięcia, generują szereg niekorzystnych zjawisk społecznych.

Dlatego warto znać podstawowe przepisy prawa oświatowego i zdobyć umiejętności właściwej jego interpretacji, aby „u źródła” ewentualnych sporów dokonać pełnego wyjaśnienia i uspokojenia stron każdej niezłatwionej właściwie sprawy, a nie doprowadzać do tego, aby proste sprawy trafiały na wokandę najwyższych instancji.

Przykład orzeczenia NSA potwierdzającego powyższą tezę

W wyroku NSA w Lublinie z dnia 11 grudnia 2002 r., II SA/Lu 923/01, Pr. Pracy 2004, nr 1, s. 38 czytamy, że dodatki: mieszkaniowy i wiejski są obligatoryjnymi składnikami wynagrodzenia za pracę nauczyciela. Organ prowadzący szkołę nie może więc (w drodze regulaminu) uzależnić ich przyznania od posiadania odpowiednich środków pieniężnych.

Przecież przepisy art. 54 ust. 3 i 5 u.k.n. stanowią, że nauczycielowi (...) przysługuje nauczycielski dodatek mieszkaniowy lub nauczycielowi zatrudnionemu na terenie wsi (...) przysługuje odrębny dodatek w wysokości 10% wynagrodzenia zasadniczego.

Naczelny Sąd Administracyjny uznał, że rozwiązanie zespołu szkół, w wyniku którego usamodzielnione organizacyjnie szkoły nadal prowadzą działalność w niezmiennym zakresie, nie może być uznane za likwidację bądź przekształcenie w rozumieniu przepisów art. 59 usta-

wy o systemie oświaty (wyrok NSA we Wrocławiu z dnia 8 listopada 1995 r., SAWr 1909/95, OSNSA 1996, nr 4, poz. 168).

Przepis art. 62 ust. 1 u.s.o. wskazuje wyraźnie warunki połączenia szkół w zespół, bowiem organ prowadzący szkoły różnych typów lub placówki może je połączyć w zespół. Połączenie nie narusza odrębności rad pedagogicznych, rad rodziców, rad szkół lub placówek i samorządów uczniowskich poszczególnych szkół lub placówek, o ile statut zespołu nie stanowi inaczej.

A można było uniknąć rozstrzygnięcia sprawy przez Naczelny Sąd Administracyjny.

2. Język prawny i język prawniczy

Język prawny – to język, w którym formułuje się normy prawne, teksty prawa obowiązujące; posługuje się nim prawodawca, tworząc przepisy prawa.

Język prawniczy – metajęzyk w stosunku do języka prawnego. To język, w którym mówi się o języku prawnym, oceniając język prawny, komentujący go. O języku prawnym mówią profesjonaliści związani z prawem, np. adwokaci, radcy prawni itp., doktryna, naukowcy.

71

3. Rodzaje wypowiedzi

Wypowiedzi opisowe to zdania w sensie logicznym, np. „deszcz pada”, na podstawie których można stwierdzić, że są prawdziwe lub fałszywe (funkcja opisowa). Wypowiedzi oceniające trudno zweryfikować naukowo, nie są jednoznaczne w sensie logicznym np. „brzydki dzień” (funkcja oceniająca).

Wypowiedzi normatywne formułują postulaty, polecenia, sugestie, rady. Spełniają funkcję sugestywną (stymulującą, wpływającą). Na podstawie ich treści nie można orzec, czy są prawdziwe, czy fałszywe.

Wypowiedzi celowościowe są rodzajem wypowiedzi, które wyrażają aprobatę lub dezaprobatę. Przedmiotem oceny nie jest stan rzeczy, ale środek prowadzący do osiągnięcia konkretnego celu; np. gimnastyka jest korzystna dla zdrowia. W sensie logicznym można sprawdzić ich prawdziwość lub fałszywość.

Wypowiedzi faktyczne – to akty konwencjonalne, zmieniające rzeczywistość za pomocą słów lub gestów (np. nadanie imienia, powołanie na stanowisko, głosowanie).

72

Dlaczego warto przedstawić rodzaje wypowiedzi?

Z trzech powodów:

- po pierwsze – mają ścisły związek z czytaniem, rozumieniem i interpretacją prawa;
- po drugie – mogą służyć przy formułowaniu myśli, wypowiedzi publicznych, konkluzji itp.;
- po trzecie – powinny ułatwić poprawne formułowanie zapisów wewnętrznych aktów prawnych w szkole, tworzenia treści zapisów dokonywanych w dokumentach szkolnych (których jakoś i interpretacja po pewnym czasie budzą wątpliwości, obniżając ich wartość merytoryczną i funkcję regulacyjną).

Co warto poznać i rozumieć?

Kolejne treści tego rozdziału pozwolą zrozumieć język, budowę, podmioty, zasady, pojęcia i wyrażenia stosowane w prawie.

73 Semantyka zwrotów (sens znaczeniowy)

Język prawny bazuje na języku potocznym, choć jest od niego bardziej precyzyjny; nie może być w nim synonimów itp., dlatego wprowadza się definicje legalne – wyjaśnienie sensu znaczeniowego, rozumienia określenia, np. osoba prawna, osoba fizyczna. Często posiada on elementy języka sztucznego. Obecnie wiele słów języka potocznego pochodzi z języka prawa, np. rękojmia. Język prawniczy bazuje na języku profesjonalistów, grup zawodowych, posługując się pewnym kodem znanym dla np. prawników, znawców określonego prawa.

4. Budowa przepisu prawnego

74 Przepis prawny, to najczęściej zwrot językowy wskazujący lub narzucający sposób postępowania (będący najczęściej zawartą w nim regułą postępowania) formalnie wyodrębniony w tekście prawnym jako artykuł, paragraf, ustęp lub jako fragment wymienionych jednostek redakcyjnych.

Poszczególne elementy przepisu prawnego mają swoje funkcje, bowiem:

- 1) poprzednik – wymienia lub określa okoliczności, z którymi należy wiązać skutki prawne;
- 2) następnik – ustala skutki prawne, jakie powinny być wiązane z okolicznościami wymienionymi w poprzedniku. Skutki te sprowadzają się do wskazania, jak dany podmiot powinien się zachować;
- 3) funktor normotwórczy – to odpowiedni zwrot językowy wiążący w całość obydwie wymienione wyżej człony przepisu prawa.

PRZYKŁAD: Przepis art. 89 ust. 1 zdanie pierwsze u.p.o. brzmi:

„Szkoła publiczna, z zastrzeżeniem ust. 1 [...], może być zlikwidowana z końcem roku szkolnego przez organ prowadzący szkołę (poprzednik), po zapewnieniu (funktory normotwórczy) przez ten organ uczniom możliwości kontynuowania nauki w innej szkole publicznej tego samego typu, a także kształcącej w tym samym lub zbliżonym samym lub zbliżonym profilu kształcenia ogólnozawodowego albo kształcącej w tym samym lub zbliżonym zawodzie (następnik)”.

Poza naukową prezentacją konstrukcji prawa warto poznać jego praktyczną stronę.

75 Klasyfikacja przepisów prawnych:

- 1)
 - konkretne – to przepisy prawne, które bezpośrednio i w sposób pełny (kompletny i wyczerpujący) określają sposób postępowania; zawarta jest w nich norma konkretna, np. rozstrzygnięcie organu sprawującego nadzór pedagogiczny w sprawie uchylenia uchwały rady pedagogicznej jest ostateczne;
 - odsyłające – w treści odsyłają do innych przepisów już istniejących, moralności, kodeksów etyki zawodowej, np. wyższego stopnia w rozumieniu przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego;
 - blankietowe – odsyłają do prawa, które jeszcze nie obowiązuje powstają poprzez opóźnienie legislacyjne – opóźnia się wydanie określonego przepisu prawnego, w wyniku czego powstaje luka prawna, tzw. swoista luka w prawie, np. brak definicji wypadku ucznia;
- 2)
 - proste – poprzednik sformułowany jest tak, że zawarty jest jeden fakt prawny, np. kandydata na stanowisko dyrektora szkoły lub placówki wyłania się w drodze konkursu;

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45, FAX 22 535 80 01
ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL
WWW.PROFINFO.PL

CENA 199 Zł (W TYM 5% VAT)

www.meritum.pl